

Gustaw

Kim jest Gustaw?

Podjmując próbę pogrupowania interpretacji IV części *Dziadów*, można wyróżnić między innymi następujące trzy tendencje. Pierwszą z nich wypada określić jako uniwersalistyczną (np. Józef Tretiak, Andrzej Macko), gdyż zakłada, iż Mickiewicz – autor omawianego dramatu – nie wykraczał poza dogmatykę. Tendencja druga diametralnie różni się od poprzedniej. Józef Kallenbach, a także Stanisław Pigoń podkreślali, że poeta, tworząc kolejne wersje *Dziadów* kowieńsko-wileńskich, zastępował motywy chrześcijańskie wyobrazeniami charakterystycznymi dla kultów pogańskich. Tendencję tę można by nazwać „ludowo-pogańską”. Trzeci nurt interpretacji IV części *Dziadów*, zapoczątkowany przez Marię Janion i Marię Żmigrodzką, a twórczo rozwijany przez Zbigniewa Majchrowskiego, pokazuje Gustawa jako innego i radykalnie obcego. Jest to nurt egzystencjalny.

Pracą prezentującą w sposób niejako modelowy postawę pierwszą – uniwersalistyczną – jest monografia Tretiaka *Młodość Mickiewicza*. Opiera się ona na przekonaniu o moralnej wyższości księdza nad Gustawem oraz na wierze w istniejącą poza porządkiem ziemskim, wieczną i niezmienną miłość między dwoma duszami, chronioną i pielęgnowaną przez Boga.

Przyjęcie tych założeń doprowadziło do charakterystycznych rozstrzygnięć kwestii budzących ciągły niepokój badaczy i dotąd nierozwiązanych: kim jest główny bohater dramatu, czy istotnie popełnia samobójstwo?

Interpretację IV części *Dziadów* Tretiak rozpoczął od konstatacji, iż zrozumieć ten utwór można jedynie z perspektywy „drezdeńskiej”, to znaczy dopiero gdy uwzględni się taką kreację Mic-